

Zapisnik 5. seje UO in NO ZSK, ki je bila 6. 3. 2024 ob 10. uri na sedežu ZSK v Grosuplju

Prisotni

Člani UO: mag. Matjaž Eržen, Matej Jazbinšek, Sonja Žakelj, Matej Strgaršek, Irena Škvarč, Luana Malec

Člani NO: Marinka Kenk Tomazin, Maja Vunšek, Uroš Mlinar

Dnevni red:

1. Pregled in potrditev zapisnika 4. seje
2. Obravnava predloga Resolucije o nacionalnem programu kulture in akcijskem načrtu
3. Sedež ZSK in plača predsednika ZSK od 1. 5. 2024 dalje
4. Imenovanje delovne skupine za pripravo smernic in spremljanje lokalnega okolja
5. Razno

Ad 1

Zapisnik 4. seje se potrdi in sprejme.

Ad 2

Člani UO in NO so poglobljeno razpravljali o Resoluciji o nacionalnem programu za kulturo 2024-2031 in o pripadajočem akcijskem načrtu.

Pripombe in predlogi iz razprave so izpostavljeni v odzivu na resolucijo, ki jih je zbrala in utemeljitve zapisala predsednica ZSK Vesna Horžen in so bile v imenu ZSK poslane na Ministrstvo za kulturo dne 22. 3. 2024 ter so priloga tega zapisnika.

Ad 3

Člani UO in NO so izrazili stališče, da naj bi bil sedež ZSK v eni od knjižnic, ki so v bližini kraja bivanja novega predsednika Mateja Strgarška. Bodoči predsednik je že bil v stikih s knjižnicami in kot kaže, bo sedež ZSK v Osrednji knjižnici Celje, saj je direktorica načeloma potrdila to možnost. Člani predlagajo, da bi bili sestanki delovnih skupin v MKL (knjižnica Vič), v prostorih, kjer se odvijajo tudi sestanki nacionalne koordinacije OOK. Bodoči predsednik se bo o tej možnosti dogovarjal z direktorico MKL, Tejo Zorko.

Plačni razred predsednika ZSK ob nastopu mandata določi skupščina. Člani UO in NO sprejmejo **sklep**:

Za predsednika ZSK se predlaga plačo v višini 53. plačnega razreda.

Ad 4

V okviru ZSK bo pričela delovati delovna skupina za pripravo izhodišč, ki bodo knjižnicam v pomoč pri analizi in spremljanju lokalnega okolja.

UO imenuje delovno skupino v sestavi:

Breda Podbrežnik Vukmir, Urška Lobnikar Paunović, Patricija Višnjevec, Matej Jazbinšek,, Urša Emeršič., Martina Rozman Salobir, Jerneja Berginc, Matej Strgaršek

Ad 5

Ni bilo razprave

Zapisala Vesna Horžen

PRILOGA

Ministrstvo za kulturo
Maistrova 10
1000 Ljubljana

NPK- Akcijski načrt
gp.mk@gov.si

Datum: 22. 3. 2024

Zadeva: Komentarji in pripombe Združenja splošnih knjižnic na predlagano Resolucijo o nacionalnem programu za kulturo 2024-2031 in akcijskem načrtu

V Združenju splošnih knjižnic smo pregledali predlog Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 2024-2031 in akcijski načrt, ki je bil oblikovan na podlagi predhodnega povezovanja Ministrstva za kulturo (Mzk) z vsemi deležniki na področju kulture: v obliki javnih razprav o kulturi, ki so potekale v letu 2023 v vseh regijah, ter v obliki delovanja dialoških skupin, ki jih je oblikovalo Mzk in v katerih so predstavniki različnih področij kulture. Izhodišče nastajanja dokumenta je bilo na ta način vključujoče in široko zastavljeno.

Ogrodje Resolucije o NPK je oblikovano smiselno in razumljivo: na temeljih treh stebrov so oblikovani razvojni strateški cilji, področja kulture, deležniki in prečne politike. Akcijski načrt prinaša 75 ukrepov, ki so opredeljeni z vsemi gradniki Resolucije o NPK.

Splošne knjižnice NPK obravnava v okviru področja Knjižnična dejavnost, v akcijskem načrtu pa je opredeljeno temeljno delovanje slovenskih splošnih knjižnic v ukrepu 28 (Vzdrževanje in razvoj knjižnične mreže), vključujejo pa jih tudi drugi ukrepi predvsem v smislu podpore bralne kulture, bralne pismenosti in pa širšemu področju knjige in založništva. Splošne knjižnice pa v predlaganem dokumentu svojo vlogo in možnosti izvajanja poslanstva vidimo tudi v veliko drugih ukrepih, ki knjižnic izrecno ne izpostavljajo.

V Združenju splošnih knjižnic smo na predlagani dokument pripravili naslednje komentarje in pripombe.

1. PRIPOMBE NA PREDLOG RESOLUCIJE O NPK

Trije stebri:

Komentar: Knjižnice prepoznavajo svoje poslanstvo in vlogo v vseh treh stebrih, kar ja tudi opredeljeno v dokumentu Strategija razvoja splošnih knjižnic 2022-2027

https://www.knjiznice.si/wp-content/uploads/2022/08/ZSK_Strategija-razvoja-slovenskih-splosnih-knjiznic-2022-2027_oblikovano.pdf :

- *Kultura za povezano družbo* (Povezovanje v okolju - strateški cilj 2 v Strategiji razvoja splošnih knjižnic; projekt Branju prijazna občina)
- *Kultura kot javno dobro* (knjižnice so najbolj razvejana in najbolj dostopna mreža med vsemi področji kulture; izrazito decentraliziran sistem posredovanja kulturnih vsebin)
- *Kultura za trajnostno prihodnost* (Trajnostni razvoj kot vodilo delovanja knjižnic – strateško področje 4 v Strategiji razvoja splošnih knjižnic).

Razvojni cilji:

- str. 11

*Za razmah kulture so pomembne ustrezne kadrovske zmogljivosti v okviru izvajanja javne službe. V letu 2019 je bilo v javnih zavodih v kulturi **zaposlenih 2450 oseb**.*

Komentar: po dostopnih podatkih je bilo v javnih zavodih na področju kulture (gledališča, muzeji, galerije, arhivi, knjižnice) leta 2019 zaposlenih cca 3.100 oseb (manjka še število zaposlenih v kulturnih domovih). Treba je upoštevati tudi javne zavode, ki jih financirajo lokalne skupnosti.

- str. 12

Ministrstvo bo dialog vodilo v sodelovanju z Nacionalnim svetom za kulturo.

Komentar: Ministrstvo ima še en nacionalni svet in sicer je to Nacionalni svet za knjižnično dejavnost, ki je ravno tako eden od ključnih deležnikov za pridobivanje informacij o dogajanju na področju kulture.

- str. 15

Krepitev analitične in raziskovalne dejavnosti o kulturi

...Podatki so zbrani na ravni kazalnikov neposrednih učinkov, redkeje pa so vzpostavljeni sistematični kazalniki za merjenje dolgotrajnejših učinkov. Kulturna politika mora temeljiti na široki, aktualni in razvejeni podatkovni in analitični zbirki, v kateri morajo biti podatki veljavni, zanesljivi in primerljivi v daljšem obdobju....

Komentar: Zelo pomembno področje, ki je na področju kulture velikokrat spregledano. Tovrstno dejavnosti bi bilo potrebno s strani Mzk tudi finančno podpreti (preko razpisov) za vsa področja kulture.

- str. 20

Knjiga in založništvo

*...Ključna strateška usmeritev področja bo **nadgradnja digitalnega prehoda in prizadevanje za finančno dostopnost**. Cilj je ustaviti trend padanja založniške dejavnosti in ga obrniti v vnovično rast z različnimi ukrepi, med drugim z nacionalnimi promocijskimi kampanjami, **krepitvijo bralne pismenosti**...*

Komentar: Ni jasno, kaj je mišljeno z nadgradnjo digitalnega prehoda.

Za namen krepitve bralne pismenosti bi bila potrebna vsaj dvoletna nacionalna kampanja za spodbujanje branja in bralne pismenosti pri odrasli populaciji, v kateri bi se združili vsi deli knjižne verige in bi jo finančno podprla različna ministrstva.

- str. 21:

Komentar področja Knjižnična dejavnost: v besedilo, ki opredeljuje področje knjižnične dejavnosti, so vneseni predlogi dopolnitev besedila, ki so poudarjeno označeni, ter popravki, ki so pojasnjeni pod besedilom.

Razlage dopolnitev:

- splošne knjižnice so s knjižničnim gradivom in z različnimi bibliopedagoškimi programi podpora formalnemu izobraževanju;
- Zveza bibliotekarskih društev povezuje strokovne delavce vseh vrst knjižnic, splošne knjižnice kot pravne osebe pa so povezane v Združenju splošnih knjižnic, ki jih zastopa pri oblikovanju nacionalnih, globalnih, kulturno političnih opredelitev na področju splošnih knjižnic in je relevanten sogovornik z vsemi deležniki pri oblikovanju knjižničnih politik ;
- (so)financiranje splošnih knjižnic s strani Mzk:
- v opisu je izpostavljena samo podpora nakupu knjižničnega gradiva. Nadgradnja »digitalnega prehoda« je omenjena samo na področju Knjiga in založništvo, ne pa tudi za področje Knjižnična dejavnost. Za delovanje in razvoj digitalnih spretnosti in znanj

uporabnikov, uporabo e-knjižničnih gradiv in ne nazadnje za prilagajanje knjižnic novim razmeram in potrebam uporabnikov je v splošnih knjižnicah nujno potrebna IKT oprema, ki je lokalne skupnosti že dolgo ne zagotavljajo. Knjižnice kot najbolj dostopni (mreža in odprtost) javni prostori morajo uporabnikom ponuditi vso IKT opremo, ki omogoča neoviran dostop do informacij in vključevanje v družbo.

- Ministrstvo za kulturo je v obdobju približno do leta 2008, ko je veljal »Zakon o kulturnem tolarju«, sofinanciralo investicijske projekte lokalnih skupnosti na področju zagotavljanja prostorskih pogojev za izvajanje knjižnične dejavnosti. S prenehanjem tega zakona so ta sredstva usahnila. Z novim »Zakonom o kulturnem evru« se sofinancira le nakup bibliobusov, knjižničnih prostorov pa ne. Minimalno velikost in opremo knjižničnih prostorov določa Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične javne službe (sprejet 2023), vse knjižnice tega še ne izpolnjujejo. Sofinanciranje zagotavljanja prostorov za knjižnično dejavnost s strani Ministrstva za kulturo bi bil nujen ukrep za ohranjanje knjižnične mreže.
- Financiranje osrednjih območnih knjižnic: posebne naloge, ki jih izvajajo osrednje območne knjižnice, določa 27. člen Zknj. V skladu s 55. členom Zknj za opravljanje teh nalog država knjižnicam zagotavlja proračunska sredstva. Ta se v zadnji trinajstih letih niso spremenila. V letih 2022 in 2023 so osrednje območne knjižnice poleg nalog iz omenjenega člena v skladu s Strategijo razvoja splošnih knjižnic 2022-2027 pričele izvajati tudi naloge nosilcev razvoja splošnih knjižnic, kar še dodatno obremeni delež sredstev Mzk. Povečanje sredstev za izvajanje teh nalog je zato nujno, v nasprotnem primeru območne knjižnice, ki so sicer, tako kot vse splošne knjižnice, zavodi lokalnih skupnosti, teh nalog ne bodo mogle opravljati v takšnem obsegu.

Upoštevanje navedenih dopolnitev pomeni tudi dopolnitev ukrepa 28 v akcijskem načrtu NPK (Vzdrževanje in razvoj knjižnične mreže).

Knjižnična dejavnost

*Knjižnice s svojim koordiniranim in informatiziranim delovanjem spadajo med institucije, ki zagotavljajo dostopnost pisne, kulturne in znanstvene dediščine. So vzorčni primer decentraliziranosti v kulturi, saj so razširjene po vsej državi. Za dostopnost knjig skrbijo tudi v krajih, ki so oddaljeni od večjih središč, in v zamejstvu. Z uvedbo novih vsebin in tehnologij so se vzpostavile v središča raznovrstnih znanj, ki prispevajo h krepitvi bralne kulture, na znanju temelječe družbe in kritičnega razmišljanja. So pomembno mesto srečevanja skupnosti, delujejo medgeneracijsko in spodbujajo vseživljenjsko učenje **in so podpora formalnemu izobraževanju**. Mreža knjižnic je podprta z vzajemnim bibliografskim sistemom COBISS, ki se tesno povezuje z informacijskim sistemom raziskovalne dejavnosti.*

*Javno službo izvajajo osrednja nacionalna knjižnica in mreža 58 splošnih knjižnic, ki imajo 283 krajevnih enot in 13 bibliobusov ter delujejo v 205 občinah, posebne naloge za pokrajine izvajajo osrednje območne knjižnice. V knjižnicah je zaposlenih več kot 1200 ljudi. Poleg knjižnične javne službe obstajajo še specializirane knjižnice, ki jih vodijo nevladne organizacije in javni zavodi v kulturi. Strokovni delavci v knjižnicah so združeni v stanovskih bibliotekarskih društvih. **Splošne knjižnice pa so kot pravne osebe povezane v Združenju splošnih knjižnic**. Splošne knjižnice so v letu 2012 prejele 52 milijonov evrov javnih sredstev na državni in občinski ravni, v letu 2022 pa slabih 56 milijonov. Večji delež za delovanje zagotavljalo lokalne skupnosti. Sredstva iz državnega proračuna, ki so namenjena nakupu knjižničnega gradiva, so leta 2012 znašala 2,3* milijona evrov, deset let pozneje pa 2,5 milijona. Splošne knjižnice so imele v letu 2022 v svojih zbirkah 12,1 milijona enot*

knjižničnega gradiva. Zabeležili so več kot 19,6 milijona izposoj. Število članov v splošnih knjižnicah se je v zadnjih letih zmanjšalo. V letu 2012 jih je bilo dobrih 499.000, v letu 2022 pa dobrih 412.000. Po koncu epidemije covid-19 je rast števila članov pozitivna. Knjižnice so imele v letu 2022 7,6 milijona članskih obiskov.

Ključni cilj na področju knjižnične dejavnosti je krepitev javne knjižnične mreže, vključno s spodbujanjem nadgrajevanja znanja delavcev v sektorju. Knjižnice bodo še naprej prostori skupnostnih srečevanj, odprtih institucij in partnerstev. Ministrstvo bo krepilo vlogo knjižnic kot kulturno-izobraževalnih središč in aktivnih deležnikov v družbenem okolju, ki prebivalcem pomagajo do kakovostnejšega vsakdanjega življenja. Podpiralo bo širitev inovativnih skupnostnih rešitev za k uporabniku usmerjene storitve, predvsem v povezavi s sodobnimi tehnologijami. Nadgrajevalo bo sistematično digitalizacijo slovenščine slovenike* ter spodbujalo dostopnost digitaliziranih knjižničnih gradiv in povezovanje v enotno dediščinsko platformo. Sistematično bo podpiralo nabavo knjižničnega gradiva **in za nadgradnjo digitalnega prehoda računalniške opreme in** s tem zagotavljalo enakopravno dostopnost knjižničnih storitev najširšemu krogu prebivalstva ne glede na njihove geografske ali socialne okoliščine. **Posebej bo podpiralo izvajanje posebnih nalog OOK, ki imajo v knjižnični mreži tudi razvojno funkcijo. Preko različnih mehanizmov bo sodelovalo pri zagotavljanju prostorskih pogojev za izvajanje knjižnične dejavnosti.***

*Podatek pridobljen s strani Ministrstva za kulturo

*slabšalno, degradacija področja

*slovenščine napačno, pravilno slovenike

2. PRIPOMBE NA AKCIJSKI NAČRT

Ukrep 19: Stabilno in razvojno sofinanciranje in upravljanje javnih zavodov v kulturi

Predlog: ukrep naj velja tudi za zavode na področju kulture, katerih ustanovitelji in financerji so lokalne skupnosti (sprememba ZUJIK in Zakona o zavodih);

Ukrep 24: Sofinanciranje produkcije kakovostne literature:

Predlog: v nabor ukrepov naj se doda sofinanciranje gradiva za lahko branje za ranljive ciljne skupine

Ukrep 28: Vzdrževanje in razvoj knjižnične mreže

Predlog: dopolni se prvo in zadnjo alineo pri podukrepih (poudarjeno)

- sofinanciranje delovanja knjižnic, vključno z nakupom gradiv in **nakup IKT**
- **sofinanciranje** razvoja sistemov spremljanja značilnosti in **razvojnih** potreb preko osrednjih območnih knjižnic in kompetenčnih centrov

Dopolni se opis predvidenih učinkov (poudarjeno):

Z ukrepom se podpira njihovo aktivno vlogo pri razvijanju bralne kulture in **bralne pismenosti, informacijske pismenosti, vseživljenjskega učenja, demokratičnega mišljenja in visokih meril sodobne informatizirane družbe.**

Komentar: Načrtovano povečanje sredstev ne bo zadoščalo, če se bodo upoštevale zgoraj navedene pobude, ki pa so nujno potrebne za razvojno delovanje splošnih knjižnic. Prav tako ne bodo realizirani kazalniki neposrednega učinka.

Ukrep 38: Krepitev sodelovanja s civilno družbo

Predlog: Poleg sodelovanja za Nacionalnim svetom za kulturo je potrebno izpostaviti tudi sodelovanje z Nacionalnim svetom za knjižnično dejavnost

Ukrep 47: Razvoj in posodobitev strateških smernic

Predlog: ob naštevanju strategij, ki jih je potrebno posodobiti, izpostaviti tudi Strategijo razvoja splošnih knjižnic

3. KAZALNIKI

Temeljni cilj 2: Razvoj in javna raba slovenskega jezika

Kazalnik odstotek učencev in dijakov, vključenih v projekt Rastem s knjigo, pri tem cilju ni smiselni (bolj smiselni pri temeljnem cilju 5)

Temeljni cilj 5: Razvit sistem posredovanja in zagotavljanja dostopnosti kulturnih vsebin

Kazalnik število splošnih knjižnic, ki aktivno sodelujejo s Knjižnico slepih in slabovidnih ni smiselni (sodelujejo vse). Bolj bi bil smiselni kazalnik: število občin, ki financirajo knjižnično dejavnost.

Kazalnik število objektov, objavljenih na portalu KAMRA ne odraža vseh e-vsebin, ki jih ustvarjajo in posredujejo splošne knjižnice. Imamo še portal Obrazi slovenskih pokrajin in portal Dobreknjige.si.

Razvojni cilj 5: Prepoznavnost pomena kulture in njenih učinkov v javnosti

Kazalnik Delež včlanjenih prebivalcev v splošne knjižnice naj se dopolni še s kazalnikom Delež prebivalcev, ki so uporabniki storitev splošnih knjižnic.

Kazalnik Število izposoj enot knjižničnega gradiva v splošnih knjižnicah se dvakrat ponovi.

Kazalnik Število obiskov portala KAMRA naj se spremni v Število obiskov (vseh) knjižničnih portalov (Kamra, Dobreknjige.si, Obrazi slovenskih pokrajin).

Zaključek

Knjižnična dejavnost splošnih knjižnic je izvorna naloga občin, ki jo financirajo v višini cca 95% vseh potrebnih sredstev. Ta sredstva so namenjena delovanju splošnih knjižnic, ne pa njihovem razvoju in napredku. Zato upamo, da bo Mzk v tem dokumentu namenilo razvojnim potrebam knjižnične dejavnosti več pozornosti in tudi več sredstev.

Lep pozdrav.

V imenu splošnih knjižnic

Vesna Horžen

predsednica Združenja splošnih knjižnic